

Afschaffen procuraat onder voorwaarden mogelijk

Daan de Snoo¹

Hoofd rechtspraktijk Orde

Het rapport van de interdepartementale MDW-werkgroep 'Domeinmonopolie advocatuur' adviseerde in 1995 reeds tot afschaffing van de procureur over te gaan. De Nederlandse Orde van Advocaten berichtte bij brief van 27 november 1997 aan de toenmalige minister van Justitie, W. Sorgdrager, in te kunnen stemmen met dat voorstel, mits aan een aantal voorwaarden zou worden voldaan. Minister Donner van Justitie heeft de plannen – na jaren radiostilte – weer uit de la gehaald.

Die voorwaarden van de Orde waren, kort geformuleerd: daling van de kostprijs van de procedure voor de rechtzoekende (althans in elk geval geen verplaatsing van kosten waardoor het effect nihil dan wel gering zou zijn), invoering van een elektronische rol met elektronisch berichtenverkeer, de invoering van een landelijk rolreglement en een oplossing voor het rekening-courantstelsel. Ik laat deze onderwerpen hierna kort de revue passeren.

ELEKTRONISCHE ROL/ROLWAARNEMING

Na de afschaffing van het verplicht procuraat kan de advocaat de cliënt bij alle gerechten vertegenwoordigen. In beginsel zou het ontbreken van de tussenschakel procureur een besparing op moeten leveren. Deze werd in het eerdergenoemde rapport geraamd op 30 miljoen gulden.

Deze besparing is in belangrijke mate te realiseren als alle rechtbanken over een elektronische rol beschikken voor de uitwisseling van rolberichten, en ook de processtukken elektronisch (althans in elk geval schriftelijk) kunnen worden ingediend. Zolang er nog gerechten zijn met een mondelinge rol² zal rolwaarneming nodig zijn. Dat leidt tot aanzienlijke kosten en problemen. De Orde en de Raad voor de Rechtspraak hebben er dan ook bij het ministerie op aangedrongen de afschaffing van de procureur op zijn minst gelijke tred te laten houden met de realisatie van een landelijk elektronische rol.³

De Raad voor de Rechtspraak zal dit berichtenverkeer in samenwerking met de Orde en vertegenwoordigers uit het veld ontwikkelen.

In het vorige nummer stellen Peter van Swaaij en Robert Stallmann dat de door minister Donner van Justitie voorgenomen afschaffing van het procuraat geen haalbare kaart is. Er is nog een hoop werk te doen, maar afschaffing van het procuraat is volgens Daan de Snoo wel degelijk mogelijk. Mits aan een aantal harde voorwaarden wordt voldaan.

Dat is een omvangrijk, niet te onderschatten karwei waar wel een paar jaar voor nodig zal zijn. Voor de gefinancierde rechtsbijstand heeft de Orde ingezet op een vergoeding voor rolwaarnemerskosten voor het geval de schriftelijke/elektronische rol toch in een later stadium gerealiseerd wordt. Maar nogmaals: dat is niet de inzet.

LANDELIJK ROLREGLEMENT

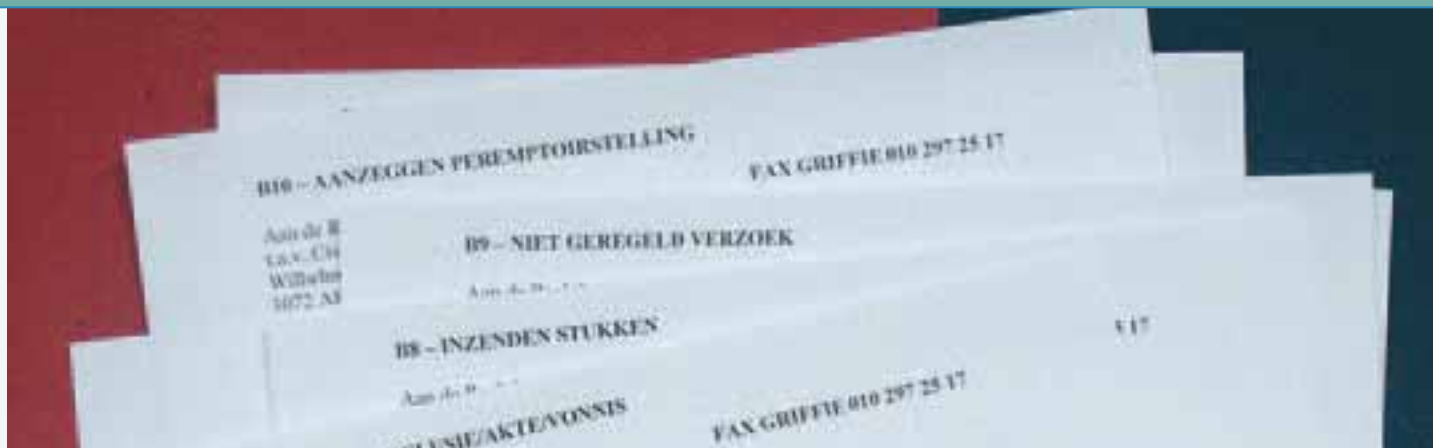
In 2000 werd het landelijk rolreglement voor de rechtbanken ingevoerd, in 2001 gevolgd door het rolreglement voor de kantongerechten. Het landelijk rolreglement civiel werd in november 2004 aangepast.⁴

De Orde zal de uniforme toepassing van de reglementen monitoren, omdat die in het 'procureurloos tijdperk' nog meer van belang is. De Raad voor de Rechtspraak heeft de Orde, en leden van de balie, gevraagd ervaringen met de rolreglementen te delen. Het ligt vervolgens op de weg van de Raad voor de rechtspraak om daar het nodige mee te doen.

REKENING-COURANTSTELSEL

Gerechten hebben met veel kantoren een rekening-courantverhouding voor de betaling van griffiegelden. In de nieuwe situatie zou dat betekenen dat negentien gerechten met (theoretisch) 3300 kantoren een rekening-courantverhouding zouden kunnen hebben. Dat zijn er 62.700!

Het is begrijpelijk dat de gerechten daar een oplossing voor wensen. Een ambtelijke werkgroep studeert op dit moment op een oplossing. Een gedachte is een 'boter bij de vis'-systeem, zoals in het administratieve recht: de zaak wordt pas in behandeling genomen als griffierecht betaald is. Nu zal dat voor de advocaat van de eiser nog wel te realiseren zijn, maar lastiger wordt het voor de advocaat van een gedaagde die op het laatste moment het advocatenkantoor bezoekt met het verzoek om bijstand in een zaak die de dag daarop dient. Een soort 'clearing house' dat alle geldstromen afhandelt voor de gerechten zou ook denkbaar zijn.

ADVOCATENWET EN TOEZICHT

Ook de inschrijving van de advocaat op het tableau zal gaan veranderen. Er komt een landelijk advocatentableau dat door de Orde wordt bijgehouden. De advocaat schrijft zich éénmaal in, en wordt éénmaal door een rechtbank beëdigd. De beëdiging leidt tot opname op het landelijk advocatentableau.⁵

Een belangrijke zorg van de Orde en de deken/Raden van Toezicht heeft betrekking op het toezicht op advocaten: de naleving van verordeningen, het tuchtrecht en de onbehoorlijke praktijkuitoefening (art. 60b van de Advocatenwet). In de huidige toestand is duidelijk waar de verantwoordelijkheden liggen. De advocaat kan slechts ingeschreven zijn (na beëdiging) en kantoor houden in één arrondissement. Hij is lid van de plaatselijke balie. Daarmee is ook het toezicht geregeld.

‘Kan een advocaat in meerdere arrondissementen ingeschreven, dan wel gevestigd zijn?’

Na afschaffing van de procureur kunnen advocaten in het gehele land in rechte optreden. De art. 1 tot en met 3 jo. art. 8 van de Advocatenwet behoeven daarom een kritische beschouwing. Het feit dat advocaten nog slechts eenmaal beëdigd worden, op het landelijk tableau worden gesteld, en zich dan overal in het land kunnen vestigen en optreden, vraagt om een nieuwe regeling voor het toezicht door de deken en de plaatselijke raden. Er zal een onderscheid in de wet moeten komen tussen de beëdiging en eerste vestiging, en de mogelijk daaropvolgende vestiging in andere arrondissementen. Art. 8 zal een opname op het landelijk tableau moeten bevatten. Het landelijk tableau heeft ook gevolgen voor art. 8 lid 3 Advocatenwet: schrapping bij niet-tijdig behalen van het examen beroepsopleiding.

Daarbij rijst de vraag of de advocaat in meerdere arrondissementen ingeschreven, dan wel gevestigd kan zijn. Vooral nog is de gedachte dat een advocaat in meerdere arrondissementen kantoor kan houden en een keuze maakt voor een hoofdarrondissement, waar hij lid is van de balie en ‘zijn’ deken toezicht uitoefent. Er ontstaat dan wel een complicatie voor de rechtzoekende met een klacht over een advocaat. Deze zal dan immers mogelijkerwijs door de deken in het arrondissement van de klager moeten worden doorverwezen naar de deken in het hoofdarrondissement.

Voor het wijzigen van zijn hoofdarrondissement zal er een procedure van in- en uitschrijving bij de Raad van Toezicht moeten komen, met inbegrip van het overhevelen van het dossier van de advocaat.

GEVOLGEN VOOR PROCURAATSAFDELINGEN

De meningen in de balie zijn verdeeld over de afschaffing van de procureur. Enerzijds zijn er advocaten die (deels) hun brood verdienen met het procuraat/de rolwaarneming, en deze inkomsten node zien verdwijnen. Anderzijds zijn er advocaten die liever zien dat de procureur/rolwaarnemer gisteren wordt afgeschaft, omdat zij hem in dit tijdsgewricht – met alle elektronische hulpmiddelen – zien als een nodeloos kostbare tussenschakel.

Het verdwijnen van het procuraat zal in elk geval gevolgen hebben voor de kantoren met een procuraatsafdeling. Ook de figuur van de ‘kantoorprocureur’ zal ophouden te bestaan. Het werk zal echter niet helemaal verdwijnen. Er zal behoefte blijven aan collegiale bijstand in een ander arrondissement. De omvang zal duidelijk beperkter zijn dan nu. Kantoren doen er daarom goed aan een inschatting te maken van het werk dat thans met deze activiteiten gemoeid is, om de gevolgen voor de kantoororganisatie goed in kaart te brengen.

In 2005 zal – gezien de streefdatum van 1 juli 2006 – veel voorbereidend werk gedaan moeten worden. De Orde zal de achterban tijdig raadplegen in de diverse gremia.⁶

1 De auteur van dit artikel is lid van de Werkgroep afschaffen procureur. In de Stuurgroep afschaffen procureur, en in de daarbinnen op ambtelijk niveau functionerende Werkgroep afschaffen procureur, zijn vertegenwoordigd het ministerie van Justitie, de Raad voor de rechtspraak, de Raden voor Rechtsbijstand en de Nederlandse Orde van Advocaten.

2 Dit zijn er nu nog elf, met inbegrip van alle grote arrondissementen.

3 Zie voor het belang hiervan het genoemde artikel van Van Swaaij en Stallmann in *Advocatenblad-1*, 2005.

4 De teksten kunt u vinden op www.rechtspraak.nl, rubriek ‘Voor juristen’, onder Landelijke regelingen, Richtlijnen civiele rechtspraak.

5 Zie ook mijn artikel over het Landelijk Advocaten Tableau in *AB 14*, 17 november 2004.

6 College van Afgevaardigden, deken, commissie burgerlijk procesrecht, commissie regelgeving en de commissie rechtspraktijk. Mr. Guido Schakenraad, lid van de Algemene Raad, vertegenwoordigt de Orde in de Stuurgroep afschaffen procureur (zie noot 1).